

CAPUT III.

DE

LUE VENEREA CUM ADNEXIS.

I.

Lues venerea est morbus contagiosus, chronicus, peculiarem humorum lymphatico-salivalem, & sanguinis impuritatem viscido-salsam & acrem producens: primordialiter ab impura venere oriens, variis tamen modis, communicabilis, suamque tragœdiam in partibus tam fluidis quam solidis, diversis cruciatibus ludens.

SCHOL.

Luem veneream morbum esse, Germanis neque ab omni ævo notum, neque omni tempore adeo familiarem, quam nostris temporibus existit, res est notissima. Ante navigationem enim Columbi ad oras Americanas, notum fuisse hunc morbum, haud constat: sed ab illius confortibus, dum reverterentur, ad Hispanos, & abhinc in obsidione Neapolitana ad Neapolitanos, & hinc simul ad Gallos translatum fuisse, historia testatur, unde quoad prima sua incunabula morbus Americanus nominari meretur.

Accepit autem, secundum hunc sui progressum ad varias regiones earumque incolas, varia quoque nomina, titulosque diversos: unde ab Hispanis variolarum Hispanicarum, a Neapolitanis, morbi Neapolitani, & a Gallica natione morbi Gallici, vel der Frankosen nomen ac titulum obtinuit, atque hunc ultimum quasi proprium in hunc usque diem retinuit, ut vulgo alio nomine non insigniatur: nisi quod medici, ad causas ipsius magis respicientes, luis venereæ nomen ipsi imposuerint, cum hic morbus tanquam lues contagiosa familiarissimus & ordinarius sit illis utriusque sexus personis, quæ illicita venere utuntur, ejusque castris sese dedunt, & loco stipendii illum inde reportant: qui variis hinc pathematibus complicatis, ulcratoriis mali moris, præcipue circa genitalia & partes glandulosas faucium, colli, narium, inguinum, nec non dolorosis arthriticis & osteocopis circa ossa cranii, scapularum, humerorum & tibia-

rum,

tempore notum præcipue in
suis, gnomosis, in fummo
suis sibi manifestare solent.

Subjuncta hujus affectus,
re experiantur, dantur sive

Sc

Va enim ex proprio vitio
ctibus illa non sunt, quam eja
magis: luitus venereis indubi
tatio sua dicitur: si tempore caudis
in sua insuperant, non eriverunt
Vt ex causis occasionalibus de est
quibus dicitur: ob illa neminem
caus, latus sua conditionis: tunc
in aqua infantes seque se adhibe
juvenes cum virginitas, nec
suis tamen notandum, nec
dibus causis, neque uno eodem

Speciale subjunctum cum
speris partem hanc est dicitur

De amariis cum auxilium ex
impetione in sumi laborant, infir
sunt, ex sibilis vatem opera. viti
cum lites afflictorum, prore ex
dantissime part.

IV.

Causa materialis proxima
quam per lues in partibus
veneream, per contagium ab
est transmissam
causam Pathologicam

agiosus, chronicus, pernici-
salissimum, & sanguinis
& aerem producentis:
varius tamen modis,
partibus tam fluidis

anis neque ab omni ævo ne-
m, quam nostris temporibus
nem enim Columbi ad oras
vidi constat: sed ab illius con-
ab hinc in obtione Neapo-
los transarum fuisse, historia
motibus Americis nomina-

gressum ad varias regiones
lesque diverfos: unde ab
nis, morbi Neapolitani, &
gen nomen ac titulum ob-
in usumque tuum retinuit,
quod medici, ad causas ipsas
impulerunt, cum hic mor-
& ordinarius sit illis annis
tur, ejusque causis deo de-
t: qui variis hinc patema-
recipue circa gentes de par-
num, nec non doloris te-
arum, humorum & ubi-
rum,

rum, tempore nocturno præcipue ingravescentibus: aut nodosis, atque tophaceis, gummatosis, in summo capite, fronte, artubus, & locis tendinosi sese manifestare solet.

II.

Subjecta hujus affectus, qua ipsum vel totum, vel ex parte experiuntur, duplicis sunt generis.

SCHOL.

Vel enim ex propria culpa hoc sibi contrahunt malum, & hujus ordinis alia non sunt, quam ejus ætatis personæ, ut annos pubertatis transgressæ, lusibus venereis indulgere valeant, sine discrimine temperamenti aut sexus: si nempe causam primariam antecedentem, concubitum puta impurum, non evitarint.

Vel ex causis occasionalibus & externis eidem subjiciuntur: & hanc si respiciamus classem, ab illa neminem excludere possumus, cujuscunque ætatis, sexus aut conditionis fuerit, cum tristis observatio doceat, pueros atque infantes æque ac adultiores ac senes, viros pariter ac mulieres, juvenes cum virginibus, maritatas & non maritatas, ab illo corripiti: ubi tamen notandum, non apud omnes ab iisdem antecedentibus specialibus causis, neque uno eodemque modo ac gradu dictum affectum oriri.

III.

Speciale subjectum cum respectu ad certam principalem corporis partem haud est determinabile.

SCHOL.

De humoribus enim notissimum est & manifestum, quod peculiari impuritate in totum laborent, ipsisque solidis partibus labem communicent; ex solidis autem paucæ excipiuntur, quibus non aliqua ad minimum labes adfricetur, prout ex historia morbi pathognomonica abundantissime patet.

IV.

Causa materialis proxima læsionis ejusmodi tam in humoribus, quam per humores in partibus solidis, est miasma speciale venereum, per contagium ab uno corpore ad aliud communicatum & translatum.

Coschwitzji Pathologia.

Yy

SCHOL.

SCHOL.

Subtilis equidem & fermentativæ indolis existit hoc miasma, haud tamen ejusmodi subtilitatis, ut instar miasmatum febrilium contagiosorum humorum putredinosam corruptionem inducere posset, sed potius humoribus, præcipue lymphatico-salivalibus, & per hos ipsi sanguini specialem lentorem, mucescentiam & tenacitatem contrahens, quæ tandem in corruptionem falso-ulcerosam abit, partes solidas simul arrodentem, & tendines, membranas, glandulas æque ac alia ossa afficientem: quæ mucescentia ad sanguinem usque penetrans, in summe infectis sese haud raro manifestat sub venæsectione, quando illorum sanguis refrigeratus non modo specialem lentorem in genere monstrat, sed portiones viscosas albidas singulariter collectas continet.

V

Causam antecedentem hujus mali proximam nullatenus ponere possumus in rebus naturalibus, aut non naturalibus, earumque abusu, sed in solo contagio, ab aliis corporibus communicato.

SCHOL.

In humoribus enim lymphatico-salivalibus, quatenus in quovis subiecto solito modo constituti sunt, & specialiter liquidum spermaticum & humorem genialem constituunt, ejusmodi corruptionem atque ipsius fundamentum quærere nefas esset, dum ne unicum quidem exemplum allegari potest, quod unquam in homine vel ex feminis abundantia, vel ejus diuturna retentione, vel e contrario, ex immoderato, puro tamen veneris usu cum conjuge propria ac pura, malum hoc, nedum unicum hujus morbi symptoma essenziale generatum fuerit.

VI.

Communicatio hujus miasmatis & contagii venerei fit duplici modo: uno immediato, altero mediato.

SCHOL.

Immediatum communicationis modum nominamus, quando sub concubitu cum persona impura alterutrius sexus miasma illud contrahitur, & vel fœmella a viro gonorrhœa, aut lue venerea perfecta laborante, vel masculus a fœmella, fluorem album malignum experiente, conta-

DE LUE VENEREA

lue, dum particula illa mias-
matum venereæ tunc excitata
per illorum sese infundunt, &
albidius venereæ sui generis
in feminis prodeunt.

Et quibus tandem, vel tantis
regum illud bene scribit, & in
venit, unde reliqua humoribus
communicata, hinc tandem tra-
nsmittuntur generali per totum corp-
or, eoque variis modis locat.

Mediam vero communicationem
in tres modi citantur: concubitus
in ab improposito commercio,
sunt perit per retentionem,
tam, & occidit ab infectis accep-

Mediata communicationis
modi non sunt, quam illi,
communicationem sequuntur.

Zooe ex hoc dicitur de lue
in partibus ad hunc contagium, alio
tempore humoribus infundere quæ
in partibus venereis, quæ venereis
in morbis prodeunt.

Unde ab uno lectore infectore
sive scabies venereæ maxime per
veniens: a vestimenti cruralibus
in & pubem, cum stercoribus
impingens in limpidis circa
sive communis in, suum de
venit solum: a palus trachu ren-
tu secundo lymphaticus communis

gio adfcitur, dum particulæ illæ miasmaticæ immediate membris genitalibus cæstro venereo tunc excitatis, calentibus & spongiosis affricantur, porisque illorum sese insinuant, ibique primo ordinariè effectus suos edunt, ulcuscula venerea aut gonorrhœam in viris, fluorem album malignum in fœminis producant.

E quibus tandem, vel nimis diu occultatis, vel perverse tractatis, contagium illud latius serpit, & successive partes vicinas glandulosas penetrat, unde reliquis humoribus præter & transfuentibus ulterius communicatur, ibique tandem tragœdias suas ludit, donec sub circulo humorum generali per totum corpus diffusum, varias ejus partes obsideat, easque variis modis lædat.

Mediatum vero communicationis contagii modum vocamus, quando quis citra modo citatam concubitus impuri culpam, ab alia persona infecta, sub propinquiore commercio, infcius contagio afficitur: id quod fieri potest per vestimentorum, lectorum, poculorum communem usum, & oscula ab infectis accepta.

VII.

Mediate communicationis contagii effectus tam graves & præcipites non sunt, quam illi, qui immediatam contagii communicationem sequuntur.

SCHOL.

Longe tardius succedunt hæ læsiones, dum maxime externis corporis partibus adhæret contagium, ibique lentiore gradu poros penetrare, seque humoribus insinuare potest, interim autem proxime in cute & partibus cutaneis, pro diversitate mediæ communicationis, læsiones mali moris producit.

Unde ab usu lectorum infectorum, & hinc sudore communicato, ordinariè scabies venerea maxime pertinax & pessimæ indolis, ad ferinam pertinens: a vestimentis cruralibus affectus serpiginosi circa crura, scrotum & pubem, cum rhagadibus ani: ab osculis impurarum personarum impetigines & serpiginosæ circa labia & nares: & a poculorum intempestivo communi usu, faucium & uvulæ læsiones ulceratoriæ contumaces oriri solent: a quibus tractu temporis miasma per poros cutis humoribus seroso-lymphalibus communicatur, atque per illos intimius

reliquis partibus affricari potest, ita ut successive, & neglectis illis lationibus, totum malum venereum inde ortum capere possit.

VIII.

Longe autem gravior contagii translatio est, quando teneris aliquando infantibus, citra illorum culpam dira hæc lues communicatur.

SCHOL.

Id quod fieri potest sub ipsa generatione a parentibus impuris, & lue venerea infectis: ubi miseri infantes, parentum peccata luentes, miserrimo atque tristissimo modo hoc malo adficiuntur, dum tota humorum massa ita contaminatur, ut sæpius summum luis venereæ gradum, per varias externi corporis defædationes ad speciem offerant, quamprimum hanc lucem adspiciunt, & quidem ut plurimum modo incurabili: cum propter maximam tenellorum teneritudinem debita atque legitima medendi methodus locum non inveniatur, quapropter, ut sine omni auxilio miserrime pereant ac moriantur, necesse est.

Ab hoc contagii modo & gradu haud multum discedit alter, quo morbus infantulis lactentibus sub lacte nutricum, hac lue infectarum, affricantur, quoniam hoc tanquam unicum illorum nutrimentum, a nutrice inquinatum, non nisi omnes humores inquinare ac contaminare potest, unde postea diffuso per humores contagio, effectus ipse tandem elucescit, per læsiones partibus solidis inductas, faucium nempe erosiones ulcerosas circa uvulam & tonsillas, aut labiorum oris defædationes ulcerosas rodentes, consolidationem non admittentes: vel in locis pudendis serpiginosi affectibus sese prodentes; ubi specialiter circa anum rhagades ac verrucæ serpiginosæ, cum infantum contabescencia familiariter apparent. Ubi notabile est, quod in nutricum proprio corpore, nisi admodum graviter infectæ fuerint, haud raro per totum lactationis tempus, fere nihil insoliti aut morbidi sentiatur, sed illæ quasi sanæ adpareant, dum infantuli illis ad tempus loco medicorum sunt, & id, quod alias in proprio corpore conspiciendum esset, lacte detrahunt. Interim tamen non sanantur, sed ordinarie facta ablactatione, malum tandem in ipsis prorumpit, & propriis signis sese manifestat.

Gonor-

Gonorrhœa.

IX.

Gonorrhœa est profluvium p. n. materia saniosa ulcerosa ex membro virili, cum ardore atque dolore, ab urethra exulceratione modo leviore, modo graviore, ortum ducens.

SCHOL.

Inter affectus ita dictos venereos haud ultimus hic est: sed ordinarie quasi primus, qui impurum concubitum sequitur. Hunc enim excipit primo dolor & ardor cum leviore urethrae exulceratione, ab initio quidem, in principio ipsius sub frenulo, ubi levis aliqua cavitas observatur, persistente, postmodum vero per longitudinem urethrae successively progrediente, & sæpius, si prior gradus negligatur, ad penis radicem, & glandulam prostaticam sese extendente: ubi propter continuitatis solutionem in parte membranosa & glandulosa stillicidium aut profluvium materiae submucidae saniosæ, & tandem liquoris genitalis, involuntarium & perpetuum, producit, quem læsionis gradum, si diutius duraverit, & malum ad summum perveniat incrementum, sequi potest ipsarum vesicularum seminalium erosio, & tandem sub hoc rerum statu veri spermatis virilis involuntaria continua excretio.

X.

Subjectum gonorrhœa generale constituit sexus nobilior, quippe qui solus ab illa vexatur.

SCHOL.

Quamvis enim sequiori sexui fluor albus familiaris sit, qui hujus vices supplere potest, & gonorrhœa muliebris dici, ad minimum tamen secundum loquendi modum, in scholis medicis receptum, uterque affectus ab invicem separatus existit: deinde ætas annos pubertatis superans, & ad exercitia veneræ apta: junior tamen præ senili, ob rationes partim morales, partim physicas plures; magis specialiter autem huic affectui subjiciuntur illæ dicti sexus, dictæque ætatis personæ, quæ illicita venere utuntur, atque concubitum cum personis impuris celebrare solent.

XI.

Speciale subjectum, aut partem affectam, declaramus urethram, glandulam prostaticam, & aliquando vesiculas seminales.

SCHOL.

In primo enim principio dolores exulcerationem declarantes persistunt sub glande, e regione frenuli, e quo loco etiam primæ guttulæ humoris effluentis leni tactu exprimi possunt: successu temporis autem materia acris partim per se, partim sub accessu urinæ transfluxa per reliquum urethræ tractum sese disseminat, & ita successive circa penis radicem glandulam prostaticam aggreditur, ubi cum liquido in illa sequestrato fermentescibili concurrens, tanto acrior facta, hic potissimum maximamque læsionem causatur: quæ læsio tunc per dolores & cruciatus, in hac regione orientes, agnoscitur, atque ut plurimum hic subsistere solet, nisi forsân neglectu totius affectus, aut perversa ipsius medicatione, virus illud altius ad vesiculas seminales deducatur, iisque simile damnum minetur.

XII.

Distinguitur gonorrhœa ordinariæ in simplicem aut benignam, vel veneream aut malignam.

SCHOL.

Circa hanc distinctionem primo notandum est, gonorrhœam distinctum plane affectum esse a pollutione: quamvis enim vi vocis gonorrhœa significet spermatis aut genituræ profluvium, & hoc intuitu apud lexicographos gonorrhœæ titulus & pollutioni & nostro affectui communis tribuatur, nihilominus tamen usus hucusque receptus sufficienter docet, a medicis plurimis & magis probatis utrumque affectum satiscienter distingui, ideoque apud practicis duplicem titulum in usu esse: ut taceam, confusionis fundamentum satis aperte niti ignorantia distinctionis causæ, id quod facile condonandum est antiquitati, ob minorem morborum venereorum notitiam, quippe qui a certo saltem tempore magis magisque innotuerunt.

Unde

IN LOE VENEREA CU
 in penis temporibus hanc
 materia modo spissitate ex
 seminis: pro spermatis
 variatione gonorrhœæ a vene
 reo dicitur, ad hanc notitiam
 e rubra tempora duratiorem
 novam pollutionis tunc per
 venis, eoque vero semina
 munda, tubercula, gonorrhœ
 acipiens.
 Hinc factum videtur: quod
 hinc gonorrhœæ ratio magis
 acris exeret quippe, autem
 liquorem mancipaverit: eique
 in noquam concurrens spiritus
 neque effectus differentiam
 venis, & cruciatus habent, me
 si affectus essentialiter disti
 neque videtur, hoc semina
 sanguinem, vel a cruda venere
 quæto indurata, utique illam
 larem eia per ipsam hanc, nec
 ne tempore, ut timore maligna
 randum esse: pro dicitur esse
 mægia omni capere posse
 IIII
 Causa materialis proxima est
 remota, sive alio venere
 Schol
 he enim inter propinam & gla
 ram pedetentim se infundens, p
 dia.
 XVII
 Causa antecessoria proxima

Unde primis temporibus harum rerum ignari medici omne profluvium materiæ mucidæ spissiusculæ ex urethra, ob analogiam cum liquido spermatico, pro spermatis aut genituræ excretionem habuerunt, ideoque terminum gonorrhœæ a veteribus acceptum, atque ab his pollutionibus tributum, ad hunc nostrum affectum applicarunt, quem errorem per multa tempora durantem alii recentiores probabiliter emendaturi, novum pollutionis titulum pro meliori affectuum distinctione introduxerunt, eumque vero seminalis materiæ profluvio & excretioni involuntariæ tribuerunt, gonorrhœæ titulum nostro affectui præsentem relinquentes.

Hinc factum videtur, quod speciem aliquam pollutionis, in se sane oppido raram, gonorrhœæ titulo insigniverint, & cum hæc excretio doloris, materia excreta quoque, alieni coloris ac odoris expers existeret, hanc benignam nuncupaverint: eique opposuerint malignam nostram veneream, tanquam contrariis signis & symptomatibus gaudentem. Cum autem uterque affectus differentiam notoriam indolis, causarum, formalitatis, eventus, & curationis habeat, me a tramite veritatis non deflectere puto, si affectus essentialiter distinctos distincte quoque pertraxerim, ideoque asseram, hoc sensu gonorrhœam benignam non dari, sed semper malignam, vel a causâ venerea orientem: quoad gradum autem, si comparatio instituat, utique illam tam in principio, quam sub finem benigniorem esse præ ipsius statu, nec non pro gravitate causæ materialis proximæ majore, aut minore malignitatis gradu pollere: quo etiam interpretandum esse puto aliorum assertum de gonorrhœa benigna, quod ex maligna ortum capere possit.

XIII.

Causa materialis proxima est materia acris caustica, a persona impura, fluore albo venereo laborante, communicata.

SCHOL.

Hæc enim intra præputium & glandem in principio hærens, & intra urethram pedetentim sese insinuans, primum exulcerationis fundamentum præbet.

XIV.

Causam antecedentem proximam constituit concubitus impurus.

SCHOL.

SCHOL.

Hinc facillime patebit, materiam sub gonorrhœa a effluentem non esse materiam seminalem, aut verum sperma, nisi in malo ad summum gradum provento & inveterato, sed potius in principio materiam saniosam, ex membrana urethræ glandulosa sudantem, cui tractu temporis, altius serpente exulceratione, succedit & admiscetur liquidum, in glandula prostata sequestratum, a cujus admixtione major acrimoniæ gradus, colorisque atque odoris, ex albo & quasi insensibili, in flavum aut viridescentem, & tetrum fœtidumque mutatio dependet, præcipue si virus venereum altiores in humoribus ceperit radices.

Fluor albus venereus.

XVI.

Fluor albus venereus, dicitur profluvium acre saniosum & causticum ex genitalibus mulierum, ab ulcerosa illorum læsione post contagium venereum ortum ducens.

SCHOL.

Sicut in sexu nobiliore gonorrhœa virulenta, ita ab iisdem causis in sexu sequiore hic affectus oritur atque occurrit, & cum illa, similitudine maxime, coincidit, dum non minus virulentiam suam causticitate, & erosione non modo pudendorum interiorum, sed & partium vicinarum, quas attingit, molestissima, prodit.

XVII.

Subiectum generale molestissimi hujus affectus est sexus muliebris.

SCHOL.

Huic enim soli familiaris existit, & quidem etiam ab annis pubertatis, per reliquam vitam, ita tamen, ut in specie juniores, & specialissime lascivæ personæ, exercitiis venereis illicitis deditæ, præ reliquis huic affectui subjiciantur.

XVIII.

Partem affectam specialem constituit uteri vagina, cum glandulis humorem spissiusculum seroso-mucidum, pro humectatione partium continue secernentibus & excernentibus.

SCHOL.

DE LUE VENEREA
SCHOL.
viri sibi impuro concubitu
mollitiam & spongiositatem
velis frangit & vis vel lue
boracibus, communicatur.
XIX.
Causa proxima materialis est
e viri infecti, a marito cu
SCHOL.
Hoc materialis causa, cum liqu
acidis antea occurrent, ha
nde partes solidae non modo sup
cum histria sanitate extitit, sed
in dicitur pubertatem, cum excels
operaque summum venereum h
in vicinis quoque partes, quo in
torem efficit.
XX.
Causa antecedens proxima
qua sub antecedente effectu
tenem repetere volumus,
CAPIT
DE POLLUTIONE
LIBO MULIERVM
Polluti
I.
relatio ad spermatis viri
sub vitæ & somno, at
etiam regnantibus per
ve. priusquam simul & sem
Painoga.

SCHOL.

Hic enim sub impuro concubitu miasma venereum promptissimum, propter mollitiem & spongiositatem partis, sese insinuandi locum invenit, quando scemellis a viris vel lue venerea ipsa infectis, vel gonorrhœa laborantibus, communicatur.

XIX.

Causa proxima materialis est miasma venereum, sub spermate virili infecto, a maribus communicatum.

SCHOL.

Hæc materialis causa, cum liquido illo vaginæ uteri indolis fermentescibilis existente concurrens, huic acrimoniam causticam contrahit, unde partes solidas non modo superficialiter arrodit, fluxumque continuum substantiæ saniosæ excitat, sed satis frequenter etiam profundiora ulcera pudendorum, cum excrecentiis verrucosis post se trahit, semperque summum ardorem sub urinæ emissionem inducit, imo ordinarie vicinas quoque partes, quo fluxu suo pervenit, arrodit, cutimque cruentam efficit.

XX.

Causa antecedens proxima & reliqua occasionales eadem sunt, quas sub antecedente affectu indicavimus, quapropter illas hic denuo repetere nolumus.

CAPUT IV.

DE POLLUTIONE, ET FLVORE ALBO MULIERVM BENIGNO.

Pollutio.

I.

Pollutio est spermatis virilis involuntaria excretio, vel sub nocte & somno, atque insomniis veneris, vel etiam vigilantibus personis, cum membri virilis tentigine ac priapismo simul & semel contingens: vel diurno quoque

Eoschwitzii Pathologia.

Lz

quoque

sub gonorrhoea a fluxum non
iperna, nisi in male uti
pouus in principio mania
lois sudareis, cui tractantur
& admittitur liquidum in po
ruccione major acrimonia gra
vati insensibili, in fluxum uti
atio dependet, præcipue i
it radices.

venereus.

profusum acre saniosum
ab ulceroſa illorum leſione
accens.

a virulenta, ita ab hisdem causis
occurrit, & cum illa, similis
us virulentiam suam causticitate,
andorum, sed & partium vicinarum.

ni huius affectus est sexa

qualem etiam ab annis puber
in specie iuniores, & specialit
illicitis delina, pre reliquis hui

instituit uteri organi, cum
so-mucidam, pri amecta
& excrementis.

Suo L.